

PRAVILNIK O ZAŠTITI RADNIKA OD IZLOŽENOSTI BUCI NA RADU

UDK 331.45/48:613.644
PRIMLJENO: 24.6.2008.
PRIHVAĆENO: 22.12.2008.

SAŽETAK: U Narodnim novinama, broj 46 od 23.4.2008. objavljen je Pravilnik o zaštiti radnika od izloženosti buci na radu. Pravilnik je donio ministar nadležan za rad na temelju članka 12., stavka 1. Zakona o zaštiti na radu (N.N., br. 59/96., 94/96., 114/03. i 100/04.). Ovim se Pravilnikom utvrđuju minimalni zahtjevi zaštite radnika od rizika za njihovo zdravlje i sigurnost koji proizlaze ili mogu proizići od izloženosti buci, a posebno rizika za sluh. Zahtjevi iz ovog Pravilnika primjenjuju se na djelatnosti u kojima su radnici zbog svojeg rada izloženi ili mogu biti izloženi rizicima uzrokovanim bukom.

U Prilogu Pravilnika utvrđene su ekvivalentne razine buke „pri radovima karakterističnim za dotično radno mjesto“.

Pravilnik utvrđuje precizne obveze poslodavca u smislu „proučavanja mogućnosti za smanjivanje smetnje i/ili skrbi da toj buci bude izložen što manji broj radnika.“ To se može postići utvrđivanjem i procjenom rizika izradom procjene i mjerenjem razine buke kojoj su radnici izloženi; uklanjanjem ili smanjenjem izloženosti; stavljanjem radnicima na raspolaganje osobne opreme za zaštitu sluha; ograničavanjem izloženosti; savjetovanjem s radnicima, zdravstvenim nadzorom i dr.

Pravilnik je stupio na snagu 1.5.2008., a počinje se primjenjivati 2011.

Ključne riječi: buka na radu, zaštita, minimalni zahtjevi, rizik za sluh, procjena rizika

OPĆE ODREDBE, POJMOVI I SADRŽAJ

„Ovim se pravilnikom utvrđuju minimalni zahtjevi zaštite radnika od rizika po njihovo zdravlje i sigurnost koji proizlaze ili mogu proizaći od izloženosti buci, a posebno rizika za sluh. Zahtjevi iz ovog pravilnika primjenjuju se na djelatnosti u kojima radnici zbog svog rada su ili mogu biti izloženi rizicima uzrokovani bukom.“¹

*Prof. dr. sc. Marinko Đ. Učur, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, 51000 Rijeka.

¹Pravilnik o zaštiti radnika od izloženosti buci na radu, N.N., br. 46 od 23.4.2008. čl. 1.; Zakon o zaštiti na radu, N.N., 59/96., 94/96., 114/03. i 100/04.

Na ovaj način određena je „svrha i područje primjene“ ovog podzakonskog (provedbenog) propisa.

Sadržaj propisa podijeljen je u 16 članaka raspoređenih u ove dijelove: Opće odredbe (svrha i područje primjene – čl. 1., definicije: čl. 2.-5.); Obveze poslodavca (utvrđivanje i procjena rizika – čl. 6.; uklanjanje ili smanjenje izloženosti – čl. 7.; osobna zaštitna oprema – čl. 8.; ograničavanje izloženosti – čl. 9.; informiranje i osposobljavanje radnika – čl. 10.; savjetovanje s radnicima i njihovo sudjelovanje); ostale odredbe (zdravstveni nadzor – čl. 12.; pravila ponašanja – čl. 13.); Prijelazne i završne odredbe – čl. 14.-16.

Pravilnik ima „Prilog – Dopuštene razine buke s obzirom na vrstu djelatnosti“ s elementima: opis posla i najviša dopuštena razina buke (LA, eq u dB (A)).

Pravilnik se ne može primjenjivati bez adekvatnog poznavanja i primjene definicija pojmova „fizičkih parametara koji se rabe kao faktori prognoze rizika“, i to: vršna vrijednost zvučnoga tlaka (P peak); dnevna razina izloženosti buci (LEX, 8 h) (dB(A), re, 20 µPa); tjedna razina izloženosti buci (Lex8h).² Propisane su „granične vrijednosti izloženosti i upozoravajuće vrijednosti izloženosti tijekom osmosatnog radnog dana te razine vršnih vrijednosti zvučnoga tlaka....“³

U slučaju da se „dnevna izloženost buci iz dana u dan znatno mijenja“ poslodavci mogu u primjeni „graničnih i upozoravajućih izloženosti... razini buke kojoj su radnici izloženi, „umjesto dnevne primjenjivati tjednu izloženost...“ pod uvjetom da tjedna izloženost ne prelazi granične vrijednosti izloženosti 87 dB(A); odnosno da „poduzimaju odgovarajuće mjere, koje rizike, povezane s tim djelatnostima, smanjuju na najmanju moguću mjeru“.⁴

U „Prilogu“ Pravilnika utvrđene su „ekvivalentne razine buke“, po kojima se ocjenjuje („smatra se“) „da je rad ometan bukom“, a ako se utvrdi „da je rad ometan bukom, poslodavac mora proučiti mogućnosti za smanjenje smetnji i/ili skrbiti da toj buci bude izložen što manji broj radnika“. „Zahtjeve za neometan rad treba imati na umu prilikom planiranja proizvodnog ili radnog procesa“.⁵

²Terminologija je stručna – Pravilnik: čl. 2; Međ. norme ISO 1999: 1990, točka 3.6. (napomena 2) i HRN ISO 9612: Akustika - Smjernice za mjerenje i utvrđivanje izloženosti buci u radnoj okolini.

³Pravilnik – cit. čl. 3.: „Za granične vrijednosti vrijedi, da poslodavac pri utvrđivanju stvarne izloženosti radnika mora uzeti u obzir smanjenje buke zbog uporabe osobne zaštite opreme za zaštitu sluha, dok za upozoravajuće vrijednosti izloženosti vrijedi da se taj učinak ne smije uzimati u obzir.“

⁴Pravilnik – cit. čl. 4.

⁵Pravilnik – cit. čl. 5.

OBVEZE POSLODAVCA

Pravilnik pored navedenih uređuje obveze poslodavca u sklopu ovih cjelina i odnosa: utvrđivanje i procjena rizika, uklanjanje ili smanjenje izloženosti; osobna zaštitna oprema; ograničavanje izloženosti; informiranje i osposobljavanje radnika i savjetovanje s radnicima i njihovo sudjelovanje.⁶

Utvrdjivanje rizika i procjena rizika

„... poslodavac je dužan izraditi procjenu opasnosti, na temelju koje primjenjuje pravila kojima se otklanja ili najmanju moguću mjeru smanjuju opasnosti i štetnosti te u tu svrhu osigurati sva potrebna materijalna sredstva.“ Procjena opasnosti na mjestima rada u radnom okolišu je podloga za izradu autonomnih akata.⁷

Imajući obvezu izrade procjene opasnosti „poslodavac osigurava izradu procjene i po potrebi mjerenje razine buke kojoj su radnici izloženi“⁸, taj posao (mjerenja) mogu obavljati „pravne i fizičke osobe koje imaju ovlaštenja nadležnih tijela uprave“. To treba obaviti propisanim metodama i instrumentima „prema uvjetima koji prevladavaju (svojstva buke koja se mjeri, trajanja izloženosti, faktora okoline i karakteristika mjernih instrumenata“ što treba da omogućiti određivanje ovim Pravilnikom definiranih parametara „i donošenja suda o tome jesu li u danom slučaju premašene vrijednosti“ propisane Pravilnikom. Podatke treba sačuvati „kako bi se do njih moglo doći u kasnijoj fazi“. Posebno se od poslodavca zahtijeva da pri izradi procjene i mjerenja razine buke svoju pozornost usredotoči na: utvrđivanje razine buke, stručno utvrđivanje, utjecaj na zdravlje i sigurnost radnika „koji se ubrajaju u

⁶Pravilnik – cit. čl. 6. do čl. 11.

⁷Riječ je o kolektivnom ugovoru, pravilniku o zaštiti na radu, aktima o organizaciji provedbe zaštite na radu, pravilima zaštite, aktu kojim se uređuju prava, obveze i odgovornosti ovlaštenika poslodavca i radnika i dr. Vidjeti čl. 18. Zakona o zaštiti na radu – cit.; Učur, Marino, Nomotehnika – u radnom pravu i pravu zaštite na radu, Veleučilište u Rijeci, Rijeka, 2007.; Pravilnik o izradi procjene opasnosti -N.N., br. 48/97., 114/02. i 126/03.

⁸Pravilnik – cit. čl. 6., st. 1.

posebno osjetljive rizične skupine“; suradnja sa specijalistom medicine rada kako bi se utvrdila veza između buke i ototoksičnih tvari na poslu; buke i vibracija; interakcije između buke i zvučnog signala ili drugih zvukova“ i njihov utjecaj na zdravlje i sigurnost radnika.⁹

Zahtijeva se „dostupnost osobne zaštitne opreme za zaštitu sluha koja ima odgovarajuće prigušujuće djelovanje“.

Procjena rizika od buke mora se redovito ažurirati.¹⁰

Uklanjanje ili smanjenje izloženosti

„...Rizici koji proizlaze iz izloženosti buci uklanjaju se na svom izvoru ili pak smanjuju na najmanju moguću mjeru“ temeljem načela prevencije utvrđenog u Zakonu o zaštiti na radu.¹¹ Pri tome se uzima u obzir sljedeće: druge metode rada koje iziskuju manju izloženost buci; odabir odgovarajuće radne opreme,¹² projektiranje i planiranje radnih mjesta i gradilišta¹³; odgovarajuće informiranje radnika, „smanjenje zračne komponente buke; smanjenje buke organizacijom posla, ograničavanje trajanja i izloženosti i odgovarajući radni raspored s primijenjenim odmorima“. U određenim slučajevima poslodavac je dužan „izraditi i provoditi program tehničkih i/ili organizacijskih mjera koje imaju za cilj smanjiti izloženost buci...“; mjesta obilježiti „primjerenim oznakama“. Zahtijeva se smanjenje buke u prostorijama koje poslodavac osigurava za odmor radnika. Poseban zahtjev odnosi se na prilagođavanje mjera „posebno osjetljivih skupina radnika (trudnice, malodobnici, radnici sa smanjenim sposobnostima).“¹⁴

Osobna zaštitna oprema

Pravilnik u članku 8. obvezuje poslodavca da „radnicima treba staviti na raspolaganje odgovarajuću i dobro prilagođenu osobnu opremu za zaštitu sluha koju trebaju koristiti u skladu s odredbama čl. 77. Zakona o zaštiti na radu te Pravilnika o uporabi radne opreme... i drugim uvjetima.“¹⁵

Pravilnik propisuje „zaštitnu opremu“: ušni štيتnici, ušni čepovi, otoplastika i dr. „Obveza je poslodavca da osigura nošenje osobne zaštitne opreme za zaštitu sluha od strane radnika i da provjerava učinkovitost mjera poduzetih u skladu s Pravilnikom.“¹⁶

Ograničavanje izloženosti

Izloženost radnika „ni pod kakvim uvjetima ... ne smije premašiti granične vrijednosti izloženosti.“ U protivnom, poslodavac odmah poduzima mjere za smanjenje i utvrđuje razloge zbog kojih je do toga došlo i dorađuje zaštitne i preventivne mjere kako bi se izbjeglo ponovno pojavljivanje problema.¹⁷

Informiranje i osposobljavanje radnika

Zakon o zaštiti na radu u glavi „Obrazovanje i osposobljavanje iz zaštite na radu“ (čl. 80.) to uređuje temeljem pravila zaštite na radu „odgovarajućeg osposobljavanja i obavješćivanja radnika“ (čl. 17., st. 1., al. 6). U odredbama članaka 26.-30. Zakona o radu uređeno je „osposobljavanje za rad na siguran način, a u čl. 31.-33., „obavješćavanje iz zaštite na radu“.

U skladu s odredbama čl. 77. Zakona o zaštiti na radu „poslodavac radnicima koji su na radu

⁹Pravilnik – cit. čl. 6., st. 2. Svi podaci se moraju čuvati (pa i one od proizvođača radne opreme). Zahtijeva se zamjenska radna oprema; praćenje eventualne izloženosti buci izvan uobičajenog radnog vremena, za što je odgovoran poslodavac i dr.

¹⁰Pravilnik – cit. čl. 6., st. 4. pod (h) i st. 5.

¹¹Pravilnik – cit. čl. 7., st. 1. i 2; Zakon o zaštiti na radu cit. čl. 17.

¹²Pravilnik o sigurnosti i zdravlju pri uporabi radne opreme, N.N., br. 21/08.

¹³Pravilnik o zaštiti na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima, N.N., br. 51/08.

¹⁴Pravilnik – cit. čl. 7., st. 5.

¹⁵Pravilnik – cit.: čl. 8., st. 1.; Zakona o zaštiti na radu – cit. čl. 77. (...Zaposlenik je dužan obavljati poslove... i prema uputama proizvođača...osobnih zaštitnih sredstava i radnika tvari.“ Zaposlenik je dužan pri radu upotrebljavati propisana osobna zaštitna sredstva, što se smatra dužnom pozornošću na radu. Vidjeti Pravilnik o sigurnosti i zdravlju pri uporabi radne opreme – cit.

¹⁶Pravilnik – cit. čl. 8.

¹⁷Pravilnik – cit. čl. 9.

izloženi buci koja je jednaka ili viša od donjih upozoravajućih vrijednosti izloženosti, radnicima i/ili njihovim povjerenicima za zaštitu na radu osigurava podatke i osposobljavanje u pogledu rizika koji proizlazi iz izloženosti buci...“¹⁸. Pod tim se podrazumijeva: priroda tih rizika, mjere za uklanjanje ili smanjenje, granične vrijednosti, rezultati procjene ili mjerenja, obveza uporabe osobne zaštitne opreme, prijavljivanja znakova oštećenja sluha, prava radnika raspoređenih na radna mjesta pod posebnim uvjetima rada na zdravstveni nadzor i „sigurnih načina rada kako bi se izloženost buci smanjila na najmanju moguću razinu“.¹⁸

Savjetovanje s radnicima i njihovo sudjelovanje

„Obveza je poslodavca da se kod planiranja i uvođenja novih tehnologija i opreme, o njihovom utjecaju na sigurnost i zdravlje radnika posavjetuje s radnicima, odnosno s njihovim predstavnicima“.¹⁹ Tu odredbu ponavlja Pravilnik i obvezu precizira „posebno kod: procjene rizika i određivanja mjera koje treba poduzeti“²⁰, aktivnosti usmjerenih uklanjanju ili smanjenju rizika koji proizlaze iz izloženosti buci;²¹ i odabira osobne opreme za zaštitu sluha.²²

OSTALE ODREDBE

U ovom dijelu Pravilnik ima dva članka kojima uređuje: zdravstveni nadzor (čl. 12.) i pravila ponašanja (čl. 13.).

Zdravstveni nadzor

„Kada procjena i mjerenja (dnevne odnosno tjedne) izloženosti... pokažu da postoji rizik po zdravlje radnika...“ propisuje se zdravstveni nadzor nad njima. Zdravstveni nadzor provodi se u skladu s Pravilnikom o poslovima s posebnim uvjetima rada.²³

Navedeni zahtjev odnosi se i na zdravstvenu dokumentaciju i njezinu dostupnost. Poslodavac smije rasporediti radnika na navedene poslove tek što prethodno utvrdi da za to ispunjava propisane (zdravstvene i druge) uvjete. U uputnici poslodavca za utvrđivanje zdravstvene sposobnosti navode se podaci o vrsti poslova i druge okolnosti od utjecaja za utvrđivanje radnikove radne sposobnosti za obavljanje ovih poslova. To se odnosi i na ponovne preglede.

Dokumentacija se posebno čuva (40 godina) i može se dati na uvid nadležnim upravnim i drugim tijelima, čuvajući zajamčenu privatnost. Posebno je važno provesti postupak kod specijaliste medicine rada „kada se kontrolom slušne funkcije utvrdi da radnik ima oštećenje sluha“... i da li je „oštećenje sluha rezultat izloženosti buci na poslu (obavješćivanje radnika i poslodavca, revidiranje nalaza, mjera, premještaja i kontrola nad svim radnicima „koji su (buci) bili izloženi na sličan način.“ „Poslodavac dokazuje odgovarajućom ispravom da radnik ispunjava uvjete glede stručne sposobnosti zdravstvenog stanja i psihičkih sposobnosti“.²⁴

Pravila ponašanja

„Vezano uz provedbu odredaba ovoga pravilnika ministar nadležan za rad, uz savjetovanje s predstavnicima poslodavca i radnika, donosi pravila ponašanja s praktičnim smjernicama koje će pomoći radnicima i poslodavcima u glazbenom i zabavnom sektoru da ispune svoje zakonske obveze utvrđene ovim pravilnikom.“²⁵ Rok za donošenje ovih pravila je 31. ožujak 2010. godine.²⁶

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

U članku 14. utvrđen je rok „najkasnije do 31. ožujka 2011. za usklađivanje „postojećeg

¹⁸Pravilnik – cit. čl. 10.

¹⁹Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu, N.N., br. 114/03. – čl. 15., Zakonu o zaštiti na radu dodan je članak 42a navedenog sadržaja.

²⁰Pravilnik: cit. čl. 11. i čl. 6.

²¹Isto: čl. 7. i čl. 11.

²²Isto: čl. 8., st. 1., t. c. i čl. 11.

²³Poslovi pri kojima je radnik izložen od 87 dB (A) ubrajaju se u poslove s posebnim uvjetima rada. Vidjeti Pravilnik o poslovima s posebnim uvjetima rada - N.N., br. 5/84.

²⁴Pravilnik – cit. čl. 12.

²⁵Isto. Čl. 13.

²⁶Isto. Čl. 14., st. 3.

stanja s odredbom ovog Pravilnika i za provođenje odredbi članka 9. koje se odnose na posadu morskih plovila.“ (ograničenje izloženosti).

„Stupanjem na snagu ovoga pravilnika prestaju se kao priznata pravila primjenjivati odredbe Pravilnika o općim mjerama i normativima zaštite na radu od buke u radnim prostorijama (Sl. list, br. 29/71), te ne primjenjuju odredbe članka 12. Pravilnika o najvišim dopuštenim razinama buke u sredini u kojoj ljudi rade i borave - N.N., br. 145/04“.²⁷

Pravilnik je stupio na snagu 1.5.2008. godine.²⁸

DOPUŠTENE RAZINE BUKE S OBZIROM NA VRSTU DJELATNOSTI

U „Prilogu“ Pravilnika utvrđene su dopuštene razine buke s obzirom na vrstu djelatnosti. Tablica sadrži: R.Br., opis posla i najviša dopuštena razina buke LA, eQ u dB(A), pod „a“ (razina buke na radnom mjestu koja potječe od proizvodnih izvora“ i pod „b“ razina buke na radnom mjestu koja potječe od neproizvodnih izvora (ventilacije, klimatizacije, promet i dr.).“ Najviša razina buke

izražena je u dB (A) od 40 (45) do 60 (80). Druga brojke su proizvodni izvori buke u dB (A).²⁹

ZAKLJUČAK

Pri radu radnih strojeva i uređaja, pomoćnih uređaja (ventilatora, kompresora, agregata) u zatvorenim i otvorenim radnim prostorima i prostorijama, pri transportu materijala kao i pri njegovoj obradi nastaje buka. Buka ima niže i više frekvencije, a njezino djelovanje očituje se u povećanoj napetosti, smanjenoj koncentraciji, umoru i razdražljivosti, a može doći i do trajnog oštećenja sluha (gluhoće) što uzrokuje i pojavu profesionalne bolesti.³⁰

Pravilnik o zaštiti radnika od izloženosti buci na radu je podzakonski (provedbeni) propis koji obvezuje brojne poslodavce u brojnim djelatnostima da utvrde mjere i sredstva u zaštiti radnika od rizika za njihovo zdravlje i sigurnost koji proizlaze ili mogu proizaći od izloženosti buci, a posebno rizika za sluh. To su veliki poslovi koji zahtijevaju velika sredstva i angažiranje brojnih subjekata zbog toga je vacatio legis za ovaj Pravilnik 2011. godina, ali s pripremama već sada treba početi (odnosno nastaviti).

²⁷Zakon o zaštiti na radu – cit. čl. 113. i 114.

²⁸Pravilnik – cit. čl. 16.

²⁹Prilog Pravilniku - cit.

³⁰Zakon o zaštiti od buke - N.N., br. 20/03.; Pravilnik o najviše dopuštenim razinama buke u sredini u kojoj ljudi rade i borave - N.N., br. 145/04.; Pravilnik o načinu izrade i sadržaju karata buke i akcijskih planova - N.N., br. 5/07.; Pravilnik o djelatnostima za koje je potrebno utvrditi provedbu mjera za zaštitu od buke - N.N., br. 91/07.; Pravilnik o uvjetima glede prostora, opreme i zaposlenika pravnih osoba koje obavljaju stručne poslove zaštite od buke - N.N., br. 91/07.; Prvilnik o stručnom ispitu iz područja zaštite od buke - N.N., br. 91/07.; Pravilnik o stručnom ispitu iz područja zaštite od buke - N.N., br. 91/07.; Vidjeti UČUR, Marinko: Osnove prava i zakonodavstvo sigurnosti, Veleučilište u Rijeci, Rijeka, 2005.

REGULATIONS ON NOISE PROTECTION AT THE WORKPLACE

SUMMARY: The Regulations on Noise Protection at the Workplace were published in the no. 46 issue of the Official Gazette (Narodne novine), dated 23 April 2008. The Regulations were passed by the Minister of Labour, based on Paragraph 1 of Article 12 of the Safety and Health Protection at the Workplace Act (N.N., no. 59/96, 94/96, 114/03 and 100/04).

The Regulations establish minimum safety and health requirements regarding risks which appear or may appear as results of exposure to noise, especially those risks which may cause hearing impairment. These requirements apply to occupations in which workers are or may be exposed to noise-caused risks on account of the nature of their work.

Equivalent noise levels "during typical operations at a workplace" have been listed in the Annex to the Regulations.

The Regulations precisely determine the obligations of the employer in that he is to "investigate possibilities for noise reduction and/or expose the least possible number of workers to that noise". This can be accomplished by the following measures: determination and assessment of risks on the basis of noise evaluation and noise level determination at the workplace; removal or reduction of exposure to noise; provision of hearing protection equipment for workers; limitation of exposure; employee counselling; health supervision, etc.

The Regulations came into force on 1 May 2008, and their implementation will begin in 2011.

Key words: *noise at workplace, protection, minimum requirements, risks of hearing impairment, risk assessment*

*Professional paper
Received: 2008-06-24
Accepted: 2008-12-22*